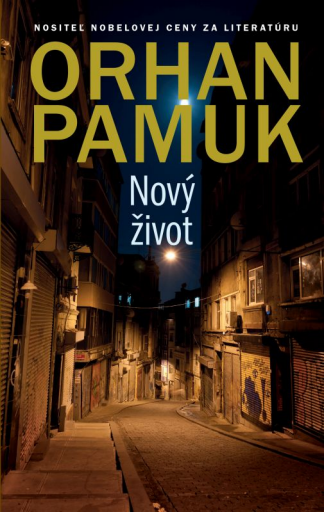

NOSITEL NOBELOVEJ CENY ZA LITERÁURU

ORHAN PAMUK

Nový
život

NOVÝ ŽIVOT

ORHAN PAMUK
NOVÝ ŽIVOT

Z turečtiny preložila
XÉNIA CELNAROVÁ

slovart

Copyright © 1994 İletişim Yayınları A.Ş.
All rights reserved.
Slovak edition © Vydavateľstvo SLOVART, spol. s r. o.
Bratislava 2002, 2018
Translation © Xénia Celnarová 2002, 2018

ISBN 978-80-556-3591-0

Všetky práva vyhradené. Žiadna časť tejto knihy nesmie byť reprodukována ani šírená v akejkoľvek forme alebo akýmikoľvek prostriedkami, či už elektronickými alebo mechanickými, vo forme fotokópií či nahrávok, respektíve prostredníctvom súčasného alebo budúceho informačného systému a podobne, bez predchádzajúceho písomného súhlasu vydavateľa.

Venované Şeküre

Napriek tomu, že počúvali
rovnaké rozprávky,
tí druhí čosi také nikdy nezažili.

NOVALIS

1

Jedného dňa som sa začítal do Knihy a celý môj život sa zmenil. Kniha na mňa zapôsobila hneď od prvých stránok takou silou, že som mal dojem, akoby sa moje telo odpútalo od stoličky a od stola, za ktorým som sedel, a vzdalovalo sa od nich. Na druhej strane som však bol celou svojou bytosťou, všetkým pripútaný k stoličke a stolu viac ako inokedy. Pôsobenie Knihy sa premietlo nielen do mojej duše, ale do celej mojej bytosti. Bolo také silné, akoby zo stránok Knihy položených predou mnou vyžarovalo na moju tvár svetlo. Svetlo, ktoré v jednej a tej istej chvíli celú moju myseľ zatemňovalo a zároveň ju naplno rozjasňovalo. Myslel som na to, že účinkom tohto svetla sa pretvorím, cítil som, že ma zvedie z cesty. V tom svetle som tušil tieň života, ktorý neskôr spoznám, s ktorým sa stotožním. Sedel som pri stole, obracal strany a čítal nové slová a zároveň čiastočkou mojej mysle som vnímal zmenu celého môjho života, ktorá práve nastávala. Po istom čase som pocítil, aký som bezmocný a nepripravený na to, čo ma malo stretnúť, až som inštinktívne odtiahol tvár od stránok Knihy, akoby som sa tým chcel chrániť pred silou, ktorá z nej vychádzala. A vtom som si uvedomil, že svet okolo mňa sa od základu zmenil, a zmocnil sa ma pocit osamelosti, aký som dovtedy nikdy nezažil. Akoby som sa celkom sám ocitol v krajine, ktorej jazyk, zvyky, prírodné podmienky som nepoznal.

Bezmocnosť, ktorá pramenila z tohto pocitu osamelosti, ma v tej chvíli ešte viac pripútala ku Knihe. Kniha by mi mala ukázať, čo si mám počať v novej krajine, čomu mám veriť, čo si všímať. Mala by mi naznačiť cestu, ktorou sa má odte-

raz uberať môj život. Obracal som list za listom a čítal som tú knihu ako sprievodcu na ceste divou a neznámou krajinou. Pomôž mi, vravel som si v duchu, pomôž mi nájsť nový život, no nech nemusím zakúsiť biedu a nešťastie. Vedel som však, že ten život je postavený na slovách sprievodcu. V úsilí nájsť cestu som čítal slovo za slovom a pritom som si sám s úžasom vytváral preludy, ktoré ma z nej mali celkom odvieť.

Po celý ten čas, čo Kniha ležala na mojom stole a osvetľovala mi tvár, vyzerala ako nejaká dôverne známa vec podobná ostatným predmetom v mojej izbe. To som pocítil vo chvíli, keď som s nadšením a radosťou vítal existenciu nového života, nového sveta: Kniha, ktorá mala natoľko zmeniť môj život, bola v podstate obyčajná vec. Ako som pomaly otváral okná svojich myšlienok v ústrety zázrakom a obavam nového sveta, ktorý mi sľubovali jej slová, znovu som premýšľal o náhode, čo ma priviedla ku Knihe. Bol to však len prelud na povrchu mojej mysle a nemohol preniknúť do hĺbky. Akoby som sa obával, že čítaním sa premením na ten prelud: nový svet, ktorý predtým Kniha otvorila, bol taký cudzí, taký čudný a zmätený, že som cítil, ako si potrebujem uvedomovať veci súvisiace s prítomnosťou, aby som sa celkom neponoril do toho sveta. Zmocňovala sa ma totiž obava, že keď zodvihnem hlavu od Knihy a rozhliadnem sa po izbe, keď vyzriem z okna, nenájdem už ten svet, v ktorom som doteraz žil.

Minúty a stránky sa mňali jedna za druhou. V diaľke prechádzali vlaky, počul som, ako mama vyšla z domu a oveľa neskôr sa vrátila; počúval som obvyklý hluk mesta, zvonček predavača jogurtu, keď prechádzal popri našej bráne, trúbenie áut, a všetky známe zvuky mi odrazu pripadali cudzie. Chvíľu som mal dojem, že prší, ale vonku pokrikovali dievčatká skáču cez švihadlo. Keď sa mi zazdalo, že sa vyčasil, na okno mi zabubnovali dažďové kvapky. Čítal som jednu stránku za druhou; videl som svetlo na prahu iného života; videl som veci doteraz poznané i nepoznané; videl som môj doterajší život i cestu, po ktorej, ako som sa domnieval, sa budem odteraz uberať.

Ako som pomaly obracal stránky, do duše mi prenikal svet, ktorý som dovtedy nepoznal, o ktorom som nikdy nepremýšľal, o ktorom som nemal ani tušenie. Usadil sa v nej. Mnohé

veci, ktoré som doteraz poznal, premýšľal o nich, teraz vzali na seba podobu množiny dovtedy nepovšimnutých, bezvýznamných detailov, vynárali sa z netušených úkrytov a dávali mi znamenia. Čítal som Knihu, a preto akoby som im ani nemohol povedať, nech mi prezradia, čo sa to deje, lebo som dobre vedel, že tým čítaním sa pomaly vydávam na cestu, z ktorej niet návratu. Cítil som, že týmto sa môj záujem o niektoré veci, ktoré nechávam za sebou, končí. Pritom mi však každá existujúca vec pripadala vo vzťahu k novému životu, ktorý sa predou mnou otváral, dôležitá. Od silného vzrušenia a zvedavosti som začal kývať nohami a vtom sa ma zmocnil akýsi úžas z toho, čo všetko by sa mohlo zmeniť.

V tom úžase som vo svetle vyžarujúcom z Knihy uvidel ošumelé izby, uháňajúce autobusy, unavených ľudí, vyblednuté písmená, zaniknuté mestečká a životy, príznaky. Bola tu cesta, bola tu stále, všetko bolo cestou. Uvidel som vlúdny pohľad, dávno očistený od viny, od hriechu, ktorý ma na tej ceste ustavične pozoroval, zjavoval sa na mieste, kde by ho nik nečakal, potom sa stratil a sám seba dal hľadať. Želal som si, aby som sa mohol stať tým pohľadom. Chcel som žiť vo svete, ktorý ten pohľad videl. Tak veľmi som si to želal, až mi prichodilo uveriť, že v tom svete žijem. Nie, ani tomu nebolo treba uveriť; ja som tam žil. A keďže som tam žil, Kniha mala hovoriť o mne. Bolo to tak preto, že o tom, na čo som myslel, už premýšľal a písal ktosi predou mnou.

A tak som pochopil, že je potrebné, aby sa slová líšili od vecí, o ktorých mi rozprávali. Lebo hneď na začiatku som si uvedomil, že Kniha bola napísaná pre mňa. Z toho dôvodu na mňa pri jej čítaní zapôsobilo každé slovo. Nie preto, že by to boli nadprirodzené slová, oslnivé výrazy, nie; ale zmocnil sa ma pocit, že Kniha hovorí o mne. Pritom som nechápal, ako sa ma mohol zmocniť takýto pocit. A možno som aj pochopil a zase zabudol; lebo som sa usiloval nájsť si cestu medzi vrahmi, dopravnými nehodami, mŕtvolami a stratenými znamienami.

A tak, čítajúc riadok za riadkom, splynul môj pohľad so slovami Knihy a slová Knihy s mojím pohľadom. Moje oči oslepené žiarou nemohli od seba odlíšiť svet, ktorý bol v Knihe, a Knihu, ktorá bola vo svete. Akoby jediný svet, všetko,

čo existovalo, každá možná farba a vec boli v knihe medzi jej slovami a ja tým, že som ju čítal, som vlastným rozumom šťastne a s nadšením všetko uvádzal do skutočnosti. Pri čítaní som pochopil, že všetko, na čo ma Kniha upozorňovala, najprv akoby šeptom, potom čoraz dôraznejšie a napokon s bezohľadnou silou, roky ležalo tam, v hĺbkinách mojej duše. Kniha objavila stratený poklad ležiaci stáročia na dne vôd, vyniesla ho na povrch a ja som si chcel teraz privlastniť aj to, čo som našiel medzi riadkami. O tom som premýšľal aj ja, chcelo sa mi povedať na jednom mieste na konci Knihy. Potom neskôr, keď som sa úplne ponoril do sveta, o ktorom rozprávala Kniha, na rozhraní súmraku a tmy sa mi zjavila smrť v podobe anjela. Moja vlastná smrť.

Odrazu mi bolo jasné, že môj život sa obohatil tak, ako by som si nikdy nevedel ani predstaviť. Jediná vec, ktorej som sa teraz obával, nebolo to, že keď sa pozriem na svet, na veci, na moju izbu, na ulice, neuvidím tam to, o čom hovorí Kniha, ale že sa tým od Knihy odpútam. Uchopil som Knihu oboma rukami a vdychoval vôňu papiera a tlačiarenskej černej tak, ako som to robieval v detstve, keď som dočítal nejaký ilustrovaný príbeh. Kniha voňala rovnako.

Vstal som od stola, podišiel k oknu, pritisol som čelo na chladné sklo, ako som to robieval v detstve, a zadíval sa von, do ulice. Pred piatimi hodinami, keď som odpoludnia položil Knihu na stôl a začal čítať, stálo pri náprotivnom chodníku sťahovacie auto. Už odišlo, vyložili však z neho skrine so zrkadlom, ťažké stoly, police, škatule, stojacie lampy. Do prázdneho bytu naproti sa nastahovala nová rodina. Na oknách ešte nemali závesy, a tak som mohol pozorovať, ako vo svetle silnej žiarovky pred obrazovkou televízora večerajú rodičia stredného veku a syn s dcérou, ktorí mi mohli byť rovesníkmi. Dievča malo svetlohnedé vlasy, obrazovka bola zelená.

Chvíľu som hľadel na nových susedov; možno preto, že boli noví, bavilo ma pozorovať ich a istým spôsobom akoby ma to aj chránilo. Nebol som ešte pripravený stretnúť sa zoči-voči s radikálnou zmenou dôverne známeho sveta okolo mňa, ale už som chápal, že ulice nie sú tými starými ulicami, ani moja izba už nie je tá istá izba a že aj moja mama a priatelia

sú už inými ľuďmi. Vo všetkom muselo byť čosi ako nepriateľstvo, čosi znepokojujúce a odstrašujúce, čo som nedokázal pomenovať. Odstúpil som na krok od okna, ale nemohol som sa vrátiť ku Knihe, ktorá sa mi prihovárala zo stola. Tam, za chrptom na mňa na stole čakala vec, ktorá vykoľajila môj život. Nech sa k nej obraciam chrptom, ako len chcem, začiatok všetkého je tam, medzi riadkami tej knihy a mne neostáva nič iné, iba sa vydať na cestu.

V tej chvíli mi muselo pripadať také hrozné odtrhnúť sa od predošlého života, že stratenú rovnováhu som chcel nájsť pomocou predstavy, akoby sa nestalo nijaké nešťastie či nejaká hrozná vec a môj život bude plynúť ako predtým. Tak to vraj robia ľudia, ktorých život sa následkom nejakého nešťastia nenávratne zmenil. No existenciu otvorenej Knihy za sebou na stole som pociťoval tak silne, že som si nevedel ani len predstaviť, že by môj život mohol pokračovať ako predtým.

Keď ma mama neskôr zavolala večerať, vyšiel som z izby a ako cudzinec, ktorý si zvyká na nové prostredie, som si sadol za stôl a usiloval sa s ňou zhovárať. Televízor bol zapnutý, na tanieroch boli zemiaky plnené mletým mäsom, pór na olivovom oleji, hlávkový šalát a jablká. Mama mi rozprávala o nových susedoch z domu oproti, pochválila ma, že som sa celé odpoľudnie učil, zmienila sa o nákupoch na trhu, komentovala televízne noviny i hlásateľa. Mal som svoju mamu rád, bola to pekná, milá a chápvavá žena a ja som sa cítil previnilo, že čítanie tej knihy ma odviedlo do sveta mimo nej.

Rozmýšľal som, že keby bola Kniha určená každému, život by na jednej strane nemohol plynúť tak pomaly a bezstarostne. Na druhej strane by však nebolo správne, keby si logicky uvažujúci študent techniky myslel, že Kniha bola napísaná len pre neho. Lenže ako by potom mohlo všetko pokračovať po starom? Bál som sa čo i len pomyslieť na to, že Kniha je tajomstvom vymysleným pre mňa.

Keď neskôr mama umývala riad, chcel som jej pomáhať, dotýkať sa jej, aby som svet, ktorý bol vo mne, preniesol do prítomnosti. No ona mi v tom zabránila slovami: „Nechaj to tak, synček, ja to urobím.“

Chvíľu som sledoval televíziu. Možno som mohol vstúpiť do sveta na obrazovke, ale tiež som mohol jediným kopan-

com ten televízor rozbiť. Lenže bol som v našom byte a bol to náš televízor, ktorý bol čosi ako božstvo a lampa zároveň. Obliekol som si sako, obul topánky.

„Idem von,“ oznámil som mame.

„Kedy sa vrátiš?“ opýtala sa. „Mám na teba počkať?“

„Nečakaj, lebo zas zaspíš pri televízore.“

„Zahasil si svetlo vo svojej izbe?“

A tak som vyšiel do ulíc svojho detstva vo štvrti, v ktorej som prežil dvadsaťdva rokov, akoby to boli nebezpečné ulice v cudzej krajine. Keď som na tvári ucítil ľahký závan vetra a vlhký decembrový chlad, povedal som si, že možno aj v novom svete sa nájde zopár vecí, ktoré doň prešli z toho starého. To uvidím teraz, keď sa prejdem po uliciach a chodníkoch, ktoré tvorili môj život. Žiadalo sa mi bežať.

Kráčal som rýchlo popri múroch po tmavých chodníkoch, obchádzal som kontajnery na odpadky a mláky a každým krokom som si uvedomoval, ako sa nový svet stáva skutočnosťou. Na prvý pohľad boli platany a topole môjho detstva stále tie isté stromy, ale sila spomienok, ktorá ma k nim pútala, sa z nich vytratila. Na unavené stromy, na jednoposchodové známe domy, na zanedbané činžiaky, ktorých výstavbu som v detstve sledoval od vyhlbenia základov až po kladenie strešnej krytiny a neskôr sa v ich bytoch hrával s novými priateľmi, som teraz hľadel nie ako na neoddeliteľnú súčasť svojho života, ale ako na zabudnuté fotografie: poznával som tône, osvetlené okná, stromy v záhradách alebo názvy ulíc, ale tie známe veci ma ani trochu nepriťahovali. Starý svet bol tam, oproti mne, vedľa mňa, v uliciach.

Bol okolo mňa vo forme vitrín známych obchodov, ešte vysvietenej pekárne na námestí pred stanicou Erenköj, prepraviek pred zeleninovým stánkom, ručných vozíkov, cukrárne Život, starých nákladných áut, markíz a unavených tvárí. Tú časť srdca, v ktorej som si ako skrytý hriech niesol Knihu, mi zoči-voči všetkým tým tónam, čo sa mihali vo svetlách noci, premkol chlad. Chcelo sa mi utiecť pred všetkými tými známymi ulicami, ktoré ma formovali, pred smútkom navlhnutých stromov, pred svetlami neónových lúčov odrážajúcich sa v kalužiach na asfaltových chodníkoch. Pofukoval slabý vetrík, zo stromov zhadzoval kvapky vody, začul som hvizd lokomotívy

a dospel som k záveru, že Knihou mi bolo zverené akési tajomstvo. Prepadol som panike, musel som s niekým hovoriť.

Vstúpil som do Mládežníckej kaviarne na námestí pred stanicou, kde sa zvykli stretávať niektorí moji priatelia z tejto štvrte, aby si zahrali v karty alebo pozreli futbalový zápas v televízii. Vzadu, pri stole pod čiernobielym televízorom sedeli dvaja moji známi a zhovárali sa. Jeden študoval na univerzite a súčasne pracoval v obuvníckej dielni svojho otca, druhý bol členom amatérskeho futbalového mužstva. Všimol som si, že na stole majú rozložené noviny, čajové poháre a cigarety. Za operadlo stoličky schovali fľašu s pivom, ktorú kúpili v obchode. Chcelo sa mi s niekým dlho, možno aj celé hodiny zhovárať, ihneď som sa však dovätípil, že s nimi by to nešlo. A znovu ma opantal taký smútok, až mi vohnal slzy do očí. Hrdo som ho zo seba striasol. Ľudí, ktorým odhalím svoju dušu, by som si mal vybrať spomedzi tieňov žijúcich v Knihe.

Pripadalo mi prirodzené veriť v budúcnosť, ktorá bude celkom v mojich rukách. Teraz to však bola Kniha, kto ma mal v rukách. Nielenže z nej do môjho vnútra preniklo čosi ako tajomstvo a vina, ale opantala ma aj akási mlkvosť, čo sa podobala tej v snoch. Kde boli mne podobní ľudia, s ktorými sa budem môcť porozprávať, kde sú iní čitatelia Knihy, kde je krajina, v ktorej budem môcť nájsť sen blízky môjmu srdcu?

Prešiel som cez trať, vošiel do bočných uličiek, stúpал som po opadanom žltom lístí na asfaltových chodníkoch. Vtom sa vo mne zdvihla vlna optimizmu: keby som takto kráčal ďalej, rýchlo, bez prestania, keby som sa vydal na cestu, možno by som dosiahol ten svet v Knihe. Nový život, ktorého jas som v sebe pocítil, je niekde ďaleko, možno v nedostihnuteľnej krajine, tušil som však, že ak budem v ustavičnom pohybe, priblížim sa k nemu, alebo prinajmenšom sa mi podarí nechať za sebou svoj predošlý život.

Keď som prišiel na pláž, udivilo ma, aké je more čierne. Prečo som si predtým nevšimol, že more býva v noci také tmavé, drsné a nelútostné? Akoby veci mali vlastnú reč, ktorú som začal aspoň trochu vnímať vďaka prechodnému tichu, do ktorého ma vtiahla Kniha. Na chvíľu som v sebe pocítil váhu zľahka sa vlniaceho mora, rovnako ako som pri čítaní Knihy vnímal prítomnosť svojej nezvratnej smrti. Nebol to však

pocit, aký by mala vyvolať ozajstná smrť, s ktorou prichádza koniec všetkého. Vo mne sa trepotalo vzrušenie, zvedavosť toho, kto práve vstupuje do života.

Prechádzal som sa hore-dolu po pláži. Keď som bol malý, s priateľmi z našej štvrte sme tu po víchrici medzi konzervami, plastovými fľašami, bábikami, loptami, plážovými topánkami, ktoré vyhodilo na breh more, čosi hľadali; nejakú zázračnú vec, ktorá by bola súčasťou pokladu, nejaký ligotavý novučičký predmet, o ktorom by sme nevedeli, na čo slúži. Zrazu som pocítil, že keby môj zrak ožiarený svetlom Knihy našiel a preskúmal akúkoľvek vec zo starého sveta, tá vec by sa mohla premeniť na ten zázračný predmet, ktorý sme hľadali v detstve. Zároveň ma však s takou silou ovládol pocit, že Kniha ma nechala na svete celkom samého, až sa mi zdalo, že temné more sa odrazu zdvihne a pohltí ma.

Prepadol som panike a rázne som vykročil. No nie preto, aby som videl, ako sa každým mojím krokom nový svet stáva realitou, ale aby som čím skôr bol vo svojej izbe a ostal sám s Knihou. Ako som sa takto náhlil, odrazu som na seba začal nazeráť ako na stvoreného zo svetla vyžarujúceho z Knihy. A to ma upokojovalo.

Môj otec mal dobrého priateľa, svojho rovesníka, ktorý rovnako ako on dlhé roky pracoval na Štátnych železniciach, kde to dotiahol až na inšpektora. Prispieval do časopisu *Železnica* článkami o železničiarскеj vášni. Okrem toho v prílohe časopisu *Nový deň* nazvanej *Detské dobrodružstvá* uverejňoval na pokračovanie príbehy pre deti, ktoré aj sám ilustroval. V tie dni, keď som čítal *Perteva a Petra* alebo *Kenana v Amerike*, knihy, ktoré mi daroval ujo železničiar Ryfky, sa často stávalo, že som domov priam utekal, len aby som sa mohol do nich čo najskôr zahrabať. Lenže tie detské knihy sa vždy nejako končili. Stálo tam ako vo filme „Koniec“, a keď som čítal tých pár písmen, uvedomil som si ohraničenosť krajiny, po ktorej som tak túžil. A navyše som si s bolesťou uvedomoval, že tie čarovné končiny sú len výmyslom uja železničiara Ryfkyho. Naproti tomu v Knihe, kvôli ktorej som sa teraz náhlil domov, aby som ju znovu mohol čítať, bolo všetko naozajstné. Vedel som to, preto som tú knihu nosil v sebe a preto mi vlhké ulice, po ktorých som takmer bežal, nepripadali naozajstné, a ja-

vili sa mi ako časti nudnej domácej úlohy, ktorú mi ktosi dal za trest. Pripadalo mi to totiž tak, akoby Kniha hovorila o tom, kvôli čomu existujem na tomto svete.

Prešiel som cez trať, a keď som kráčal popri mešite, chcel som preskočiť mláku. Pošmykol som sa, stratil rovnováhu a rozpleštil sa na zablatenom asfalte.

Hneď som vstal a chcel som pokračovať v ceste, ale prihovoril sa mi akýsi bradatý starec, ktorý videl môj pád: „Ojojój, ale si spadol, chlapče! Stalo sa ti niečo?“

„Stalo,“ odvetil som. „Včera mi zomrel otec. Dnes sme ho pochovali. Bol to nanič chlap, stále slopal, mlátil matku, nestrpel nás. Ja som žil roky v opustených domoch určených na zbúranie.“

Ako mi prišli na um opustené domy? Starec možno aj pochopil, že nič z toho, čo som povedal, nie je pravda, ja som si však odrazu pripadal náramne múdry. Nevieť prečo, či pre to klamstvo, alebo kvôli Knihe, a možno to spôsobila starcova začudovaná tvár, nevedel som si to vysvetliť, ale takto som si vrazil: „Neboj sa, len sa neboj a chod! Svet v Knihe je ten pravý svet!“ No predsa som sa bál.

Prečo?

Nuž preto, že som počul o strastiach tých, čo si ako ja prečítali nejakú knihu a život sa im obrátil naruby. Počul som príbehy tých, ktorí pri čítaní *Základných princípov filozofie* dávali za pravdu každému slovu a na druhý deň vstúpili do strany Nový predvoj revolučného proletariátu. O tri dni neskôr ich zadržali pri prepade banky a odsúdili na desať rokov väzenia. A vedel som aj o takých, ktorí vzápätí po prečítaní kníh ako *Islam a nová morálka* alebo *Zákernosť vesternizácie* vymenili vinárne za mešity, kde na kobercoch studených ako ľad začali vdychovať vôňu ružovej vody a trepezlivo čakať na smrť, ktorá si po nich príde o päťdesiat rokov. Okrem toho som poznal aj tých, čo sa dali nachytať knihám ako *Voľná láska* či *Poznal som seba*. Tí sa vyhýbali ľuďom len preto, aby mohli ešte viac veriť horoskopom, ale ešte aj oni s veľkou úprimnosťou vyhlasovali: „Tá kniha za jedinú noc zmenila celý môj život!“

Pravdu povediac, nebola to úbohosť tých odstrašujúcich vyhládok, kvôli čomu som klesal na mysl. Bál som sa samoty. Bál som sa toho, že som Knihu zle pochopil, čo je u hlupá-

ka, ako som ja, celkom možné, že som povrchný, že nemôžem byť ako ostatní, že sa zadusím od lásky. Báľ som sa, že sa zosmiešnim, keď spoznám tajomstvo všetkých vecí a po celý život budem toto tajomstvo vnucovať ľuďom, ktorí o to ani trochu nebudú stáť a budú sa mi posmievať, považovať ma za blázna. Báľ som sa väzenia a toho, že nakoniec pochopím, o koľko je svet krutejší, než som sa domnieval. A napokon aj toho, že nedokážem, aby ma pekné dievčatá milovali. Lebo ak je pravdou to, o čom sa píše v Knihe, keď je život taký, o akom som čítal na jej stránkach, nie je mi vôbec jasné, prečo ešte stále všetci chodia do mešity, prečo tárajú a driemu v kaviarňach, prečo každý večer o tomto čase vysedávajú pred televízorom, aby ich nerozhodilo od nudy. Títo ľudia si len preto celkom nezatiahnu závesy, lebo aj na ulici sa môže udiat niečo aspoň trochu zaujímavé, na čo by sa dalo pozerat' ako v televízore. Napríklad môže sa prirútiť nejaké auto, alebo zaerdží nejaký kôň či zahuláka opilec.

Nemôžem si spomenúť, kedy som si uvedomil, že byt na druhom poschodí s napoly zatiahnutými závesmi, cez ktoré som už dlhší čas nazeral dnu, patrí ujovi železničiarovi Ryfkymu. Či už vedome alebo nie, ale v ten večer, keď sa pod vplyvom jednej knihy môj život úplne zmenil, som mu asi inštinkatívne posielal pozdrav. Mal som čudné želanie: ešte raz zblízka uvidieť veci, ktoré upútali moju pozornosť, keď som s otcom posledný raz prišiel do toho bytu. Kanárik v klietke, barometer na stene, obrázky železničných staníc, ktoré on sám starostlivo zarámoval a zavesil, príborník s vitrínou, ktorej polovicu zaberali likérové súpravy, miniatúrne vagóniky, strieborná cukornička, štikacie kliešte, jubilejné železničné medaily, a v druhej polovici bolo zoradených asi štyridsať či päťdesiat kníh. Spomenul som si aj na nikdy nepoužívaný samovar na príborníku a na karty na stole. Cez medzeru medzi závesmi som videl v izbe svetlo z televíznej obrazovky, ale nie samotný televízor.

Vtom som s neočakávanou rozhodnosťou vyliezol na múrik, ktorý oddeľoval záhradu domu od chodníka, a uvidel som hlavu tety Ratibe, vdovy po ujovi železničiarovi Ryfkym, a televíznu obrazovku, na ktorú sa dívala. Teta Ratibe usađená v kresle nebohého manžela sledovala vysielanie s hla-

vou vtiahnutou medzi plecيا rovnako ako moja mama. Lenže na rozdiel od mojej mamy nepletla, ale fajčila.

Ujo železničiar Ryfky umrel o rok skôr ako môj otec. Na rozdiel od otca, ktorému zlyhalo srdce, ujo Ryfky nezomrel prirodzenou smrťou. Zastreli ho, keď šiel večer do kaviarne. Vraha sa nepodarilo chytiť, začali sa šíriť klebety o vražde zo žiarlivosti, ktorým môj otec až do svojej smrti ani trochu neveril. Deti nemali.

O polnoci, keď moja mama už dávno spala, som sedel vzpriamený pri stole s pohľadom upretým na Knihu, ktorú som držal v rukách, a celý som sa odovzdal svetlu, čo z nej vyžarovalo. Od vzrušenia, nedočkavosti a šťastia som pomaly zabúdal na všetko, čo o tomto čase predstavovala naša štvrť a ja v nej: na pohasínajúce svetlá, na smútok prázdnych, vlhkých ulíc, na posledné vyvolávanie predavača vody, na oneskorené krákanie vrán, na lomoz dlhých nákladných vlakov. Z mysle sa mi celkom vytratil veci, ktoré až do dňa, čo sa práve skončil, utvárali môj život a sny. Nemyslel som na obеды, kiná, spolužiakov, noviny, limonády, futbalové zápasy, školské lavice, parníky, pekné dievčatá, moju budúcu lásku, ženu, svoj pracovný stôl, svoje rána s raňajkami, autobusové lístky, drobné starosti, nedokončené zadania, svoje staré nohavice, pyžamá, svoje noci s časopismi, pri ktorých som onanoval, cigarety a ešte ani len na svoju vernú posteľ, ktorá ma za chrbtom čakala, aby mi poskytla zaručené zabudnutie. Ja som sa prechádzal tam, v krajine stvorenej zo svetla.

A na druhý deň som sa zalúbil. Láska ma vykoľajila rovnako ako svetlo vyžarujúce z Knihy na moju tvár a celou silou mi dala pocítiť, že môj život sa už začal uberať inou cestou.

Len čo som sa ráno zobudil, premietol som si znovu všetko, čo sa mi včera prihodilo, a ihneď som pochopil, že nová krajina, ktorá sa predou mnou otvára, nie je chvíľkovým preludom, ale rovnakou realitou ako moje telo, ruky a nohy. Aby som sa zachránil pred tým neznesiteľným pocitom osamelosti v novom svete, v ktorom som sa ocitol, potreboval som nájsť niekoho, kto by sa na mňa podobal.

V noci napadol sneh. Udržal sa na parapetoch, na chodníkoch, na strechách. Otvorená kniha na stole sa v bielom, príračnom svetle zdala jednoduchšia a nevinnejšia. A to ju robilo ešte strašidelnejšou.

Aj tak som sa však ako každé ráno naraňajkoval s mamou a vdychujúc vôňu hriankov zvládol som aj prelistovať noviny *Milliyet*, preletieť článok Dželala Salika. Akoby všetko išlo po starom, tak, ako som bol navyknutý. Jedol som syr, popíjal čaj, usmieval sa pri pohľade na maminu milú tvár. Zazvonenie lyžičky o šálku, zvuky z ulice akoby ma chceli ubezpečiť, že život môže plynúť ako voľakedy, ale nenaletel som. Bol som si natoľko istý zmenou vo svojom živote, že tentoraz vo mne starý a ťažký kabát po otcovi, ktorý som si obliekol pri odchode z domu, nevyvolal ľútosť nad stratou otca.

Kráčal som na stanicu, nastúpil do vlaku, vystúpil som z vlaku, stihol som parník, v Karaköji som z neho zoskočil, predral som sa pomedzi dav ľudí na prístavisku, zbehol som

po schodoch, naskočil do autobusu, a keď som z námestia Taksim kráčal po chodníku k univerzite, zastavil som sa na chvíľu pri Cigánkach predávajúcich kvety. Mohol som uveriť, že život bude pokračovať tak ako predtým? Mohol som zabudnúť, že som čítal Knihu? V istom okamihu mi to všetko pripadalo také ohromujúce, až sa mi chcelo kamsi utiecť.

Na prednáške z mechaniky som si z tabule do zožita pedantne opisoval vzorce, výpočty a poučky. Keď nebolo čo opisovať, počúval som so založenými rukami príjemný hlas plešatého profesora. Samému mi nebolo jasné, či som naozaj počúval, alebo sa len tak tváril, napodobňujúc ostatných študentov Stavebnej fakulty Technickej univerzity. Keď mi po istom čase napadla myšlienka, že tento starý, známy svet je až na nevydržanie beznádejný, srdce sa mi rozbúchalo a zakrútila sa mi hlava, akoby mi v žilách prúdila droga. S uspokojením som pocítil, ako sa mi zo zátylka do celého tela rozlieva sila, ktorá vyžarovala z Knihy. Nový svet už dávno odstránil všetko, čo bolo, dokonca aj prítomnosť zmenil na minulosť. Všetko, čo som videl, čoho som sa dotkol, bolo zúfalo staré.

Knihu som prvý raz uvidel v ruke jedného dievčaťa, ktoré študovalo architektúru. Chcela si niečo kúpiť v kantíne na prízemí, hľadala v aktovke peňaženku, no keďže v jednej ruke držala knihu, nedarilo sa jej to. Aby si uvoľnila ruku, bola nútená odložiť knihu na stôl, kde som sedel ja. A tak som chvíľu hľadel na odloženú knihu a to bola tá náhoda, ktorá zmenila celý môj život. Dievča potom vzalo knihu a vložilo ju do aktovky. Keď som odpoludnia cestou domov medzi starými knihami, časopismi, básnickými zbierkami, snármí, ľubostnými a politickými románmi rozloženými na ulici znovu uvidel tú istú knihu, kúpil som si ju.

Keď odzvonili obedňajšiu prestávku, väčšina študentov sa rozbehla k schodisku, aby stihli zaujať miesto v rade pred jedálňou. Ja som ticho sedel vo svojej lavici. Potom som sa poprechádzal po chodbách, zišiel do kantíny, prešiel nádvorím so stĺporadím, nazrel do prázdnych posluchární, pozeral som z okien na zasnežené stromy v parku oproti, na toailete som sa napil vody. Prešiel som skoro celý komplex univerzity. To dievča tam nebolo, ale nijako ma to nevyviedlo z miery.

Po obede bolo na chodbách ešte rušnejšie. Prechádzal som chodbami Fakulty architektúry, vchádzal som do ateliérov, dí-